

Total No. of Questions : 31]

SS

2067

ਸਲਾਨਾ ਪਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ

HISTORY

(Punjabi, Hindi and English Versions)

(Evening Session)

Time allowed : Three hours

Maximum marks : 90

(Punjabi Version)

- ਨੋਟ : (i) ਆਪਣੀ ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਦੇ ਟਾਈਟਲ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਕੋਡ/ਪਿਪਰ-ਕੋਡ ਵਾਲੇ ਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾ-ਕੋਡ/ਪਿਪਰ-ਕੋਡ 025/A ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਜ ਕਰੋ ਜੀ ।
- (ii) ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਲੈਂਦੇ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਪੰਨੇ ਗਿਣ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਟਾਈਟਲ ਸਹਿਤ 30 ਪੰਨੇ ਹਨ ਅਤੇ ਠੀਕ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਹਨ ।
- (iii) ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਪੰਨਾ/ਪੰਨੇ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨ/ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।
- (iv) ਸਾਰੇ ਭਾਗ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ।
- (v) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ 4 ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ (ਉ, ਅ, ਏ, ਸ) ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ।
- (vi) ਭਾਗ-ਉ ਵਿੱਚ 10 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੋਣਗੇ । ਹਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 1 ਅੰਕ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ।
- (vii) ਭਾਗ-ਅ ਵਿੱਚ 10 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੋਣਗੇ । ਹਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਤਿੰਨ ਅੰਕ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਹਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ 35-40 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ।
- (viii) ਭਾਗ-ੳ ਵਿੱਚ 10 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੋਣਗੇ । ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕੋਈ ਸੱਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਹਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ 100-150 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਹਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 5 ਅੰਕ ਹੋਣਗੇ ।
- (ix) ਭਾਗ-ਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਨਕਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਵੇਗਾ । ਕੁੱਲ 15 ਅੰਕ ਹੋਣਗੇ । 10 ਅੰਕ 5 ਸਥਾਨ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਤੇ 5 ਅੰਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦੇ ਹੋਣਗੇ (20-25 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ) । ਨਕਸ਼ੇ ਵਿੱਚ 100% ਆਂਤਰਿਕ ਛੋਟ ਹੋਵੇਗੀ ।
- (x) ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਕਰੋ ।

ਭਾਗ-ਉ

1. ਮੱਧਕਾਲ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ?
2. ਪ੍ਰਿਥੀਆ ਕੌਣ ਸੀ ?
3. ਬਾਬਾ ਮੋਹਰੀ ਜੀ ਕਿਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਸਨ ?
4. ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਕਦੋਂ ਸਹੀਦ ਹੋਏ ?
5. ਜਕਰੀਆਂ ਖਾਂ ਲਹੌਰ ਦਾ ਸੂਬੇਦਾਰ ਕਦੋਂ ਬਣਿਆ ?
6. ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਆਖਰੀ ਸਿੱਖ ਮਹਾਰਾਜਾ ਕੌਣ ਸੀ ?
7. ਵੱਡਾ ਘੱਲੂਘਾਰਾ ਕਿੱਥੇ ਹੋਇਆ ?
8. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ..... ਦੁਆਬ ਹਨ । (ਖਾਲੀ ਸਥਾਨ ਭਰੋ)

(2)

9. ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਬਚਪਨ ਦਾ ਨਾਂ ਰਾਮਦੇਵ ਸੀ। (ਨੀਕ/ਗਲਤ)
10. ਸਿੱਖ ਮਿਸਲਾਂ ਦੀ ਕੇਂਦਰ ਸੰਸਥਾ ਕਿਹੜੀ ਸੀ ?
- (ੳ) ਰਾਖੀ ਪ੍ਰਥਾ (ਅ) ਜਾਗੀਰਦਾਰੀ (ੲ) ਗੁਰਮਤਾ (ਸ) ਮਿਸਲ $1 \times 10 = 10$

ਭਾਗ-ਅ

11. ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੁਆਰ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
12. ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਇੱਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
13. ਮੰਜੀ ਪ੍ਰਥਾ ਤੇ ਇੱਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
14. ਬਚਿੱਤਰ ਨਾਟਕ ਤੇ ਇੱਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
15. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਸਬੰਧੀ ਕੀ ਵਿਚਾਰ ਸਨ ?
16. ਰਾਖੀ ਪ੍ਰਥਾ ਵਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ?
17. ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਿੱਖ ਮਿਸਲਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਨੀਤੀ ਵਾਰੇ ਦੱਸੋ।
18. ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਸੰਧੀ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਸ਼ਰਤਾਂ ਕੀ ਸਨ ?
19. ਦੂਜੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਿੱਖ ਯੁੱਧ ਦੇ ਕੀ ਸਿੱਟੇ ਨਿਕਲੇ ?
20. ਮੁਗਲਕਾਲੀਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਕੀ ਸੀ ? $3 \times 10 = 30$

ਭਾਗ-ੲ

ਨੋਟ : ਕੋਈ ਸੱਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

21. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਨੇ ਇਥੋਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ?
22. ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਵਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ?
23. ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇ ਪੰਜ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ।
24. ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਸਨ ?
25. ਜਫਰਨਾਮਾ ਤੇ ਇੱਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
26. ਨਾਦਰਸ਼ਾਹ ਕੌਣ ਸੀ ? ਉਸਦੇ ਹਮਲੇ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ ?
27. ਮੁਗਲਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੀ ?
28. ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਸੈਨਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।
29. ਤਿੰਨ ਪੱਖੀ ਸੰਧੀ ਤੇ ਇੱਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
30. ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪਰਜਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਵਤੀਰਾ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸੀ ? $5 \times 7 = 35$

ਭਾਗ-ਸ

31. (ੳ) ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਪੰਜ ਲੜਾਈਆਂ ਦੇ ਸਥਾਨ ਦਿਖਾਉ। $2 \times 5 = 10$
- (ਅ) ਨਕਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਭਰੇ ਗਏ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ 20-25 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰੋ। 5

ਜਾਂ

- (ੳ) ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਲੜਾਈਆਂ ਦੇ ਸਥਾਨ ਭਰੋ। $5 \times 2 = 10$

- (ਅ) ਨਕਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਭਰੇ ਗਏ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ 20-25 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰੋ। 5
(ਕੇਵਲ ਨੋਟਰਰੀਟ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 31 ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਕਰਨ ਯੋਗ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)
 (ੳ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਅਰੰਭਿਕ ਜੀਵਨ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ। 10
 (ਅ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਉੱਤਰ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲ ਦੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ। 5
 ਜਾਂ
 (ੳ) ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਅਰੰਭਿਕ ਜੀਵਨ ਵਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ? 10
 (ਅ) ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਅਰੰਭਿਕ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਸਨ ? 5

(Hindi Version)

- ਨੋਟ : (i) अपनी उत्तर-पुस्तिका के मुख्य पृष्ठ पर विषय-कोड/पेपर-कोड वाले खाने में विषय-कोड/पेपर-कोड 025/A अवश्य लिखें।
 (ii) उत्तर-पुस्तिका लेते ही इसके पृष्ठ गिनकर देख लें कि इसमें टाइटल सहित 30 पृष्ठ हैं एवं सही क्रम में हैं।
 (iii) उत्तर-पुस्तिका में खाली छोड़े गये पृष्ठ/पृष्ठों के पश्चात् हल किए गए प्रश्न/प्रश्नों का मूल्यांकन नहीं किया जायेगा।
 (iv) सारे भाग ज़रूरी हैं।
 (v) प्रश्न पत्र 4 भागों (क, ख, ग, घ) में बांटा गया है।
 (vi) भाग-क में 10 प्रश्न होंगे। प्रत्येक प्रश्न 1 अंक का है।
 (vii) भाग-ख में 10 प्रश्न होंगे। प्रत्येक प्रश्न 3 अंक का होगा। प्रत्येक का उत्तर 35-40 शब्दों में दें।
 (viii) भाग-ग में 10 प्रश्न होंगे। विद्यार्थी कोई सात प्रश्नों का उत्तर दे सकता है। प्रत्येक का उत्तर 100-150 शब्दों में दें। प्रत्येक प्रश्न 3 अंक का है।
 (ix) भाग-घ में एक प्रश्न होगा जो नक्शे से सम्बन्धित होगा। कुल 15 अंक होंगे। 10 अंक 5 स्थान दिखाने के लिए और 5 अंक उन स्थानों की व्याख्या करने के होंगे (20-25 शब्दों में)। नक्शे में 100% आन्तरिक छूट होगी।
 (x) पंजाब का मानचित्र उत्तर-पुस्तिका के साथ नत्थी कीजिए।

भाग-क

1. मध्यकाल में पंजाब को क्या कहा जाता था ?
2. पृथिया कौन था ?
3. बाबा मोहरी जी किस गुरु साहिब के सुपुत्र थे ?
4. गुरु अर्जन देव जी कब शहीद हुए ?
5. ज़करीयां खान लाहौर का सूबेदार कब बना ?
6. पंजाब का आखिरी सिक्ख महाराजा कौन था ?
7. बड़ा घल्लूघारा कहाँ हुआ ?
8. पंजाब में ..... दोआब हैं ? (खाली स्थान भरें)
9. बंदा सिंह बहादुर का बचपन का नाम रामदेव था। (ठीक/गलत)
10. सिक्ख मिसलों की केन्द्रीय संस्था कौन सी थी ?
 (क) राखी प्रथा (ख) जागीरदारी (ग) गुरुमता (घ) मिसल

1×10=10

भाग-ख

11. पंजाब को भारत का प्रवेश द्वार क्यों कहा जाता है ?
12. हरिमंदिर साहिब पर एक नोट लिखो।
13. मंजी प्रथा पर एक नोट लिखो।
14. बचित्र नाटक पर एक नोट लिखो।
15. गुरु नानक देव जी के परमात्मा सम्बन्धी क्या विचार थे ?
16. राखी प्रथा के बारे में आप क्या जानते हैं ?
17. महाराजा रणजीत सिंह जी की सिक्ख मिसलों के प्रति नीति के बारे में बताओ।
18. अमृतसर की संधि की मुख्य शर्तें क्या थीं ?
19. दूसरे अंग्रेजी सिक्ख युद्ध के क्या नतीजे निकले ?
20. मुगलकालीन पंजाब में स्त्रियों की स्थिति कैसी थी ?

3×10=30

भाग-ग

नोट : कोई सात प्रश्न करें।

21. पंजाब के दरियाओं ने यहाँ के इतिहास को कैसे प्रभावित किया ?
22. भाई गुरदास की वारों के विषय में आप क्या जानते हैं ?
23. गुरु अर्जन देव जी की शहीदी के पाँच प्रमुख कारण बताओ।
24. बंदा सिंह बहादुर जी की अंतिम असफलता के क्या कारण थे ?
25. ज़फरनामा पर एक नोट लिखो।
26. नादरशाह कौन था ? उसके हमले से पंजाब पर क्या प्रभाव पड़ा ?
27. मुगलों के अधीन पंजाब की शिक्षा का क्या प्रबंध था ?
28. दल खालसा की सैनिक प्रणाली की पाँच विशेषताओं का वर्णन कीजिए।
29. त्रिपक्षीय (तीन-पक्षीय) संधि पर एक नोट लिखो।
30. महाराजा रणजीत सिंह जी का प्रजा के प्रति कैसा व्यवहार था ?

5×7=35

भाग-घ

31. (क) दिए गए पंजाब के मानचित्र पर गुरु गोबिंद सिंह जी की कोई पाँच लड़ाइयों के स्थान भरें।
- (ख) मानचित्रों में भरे गए स्थानों की व्याख्या 20-25 शब्दों में कीजिए।

2×5=10

5

अथवा

- (क) दिए गए पंजाब के मानचित्र पर महाराजा रणजीत सिंह जी की पाँच लड़ाइयों के स्थान भरें।
- (ख) मानचित्रों में भरे गए स्थानों की व्याख्या 20-25 शब्दों में कीजिए।

5×2=10

5

(केवल नेत्रहीन विद्यार्थियों के लिए प्रश्न नं. 31 के स्थान पर करने योग्य प्रश्न)

- (क) श्री गुरु गोबिंद सिंह जी के आरंभिक जीवन का वर्णन करें।
- (ख) श्री गुरु गोबिंद सिंह जी की उत्तर खालसा काल की लड़ाइयों का वर्णन करें।

10

5

अथवा

- (क) बंदा बहादुर जी के आरंभिक जीवन के बारे में आप क्या जानते हैं ? 10
 (ख) बंदा बहादुर जी की आरंभिक सफलताओं के क्या कारण थे ? 5

(English Version)

- Note :** (i) You must write the subject-code/paper-code 025/A in the box provided on the title page of your answer-book.
 (ii) Make sure that the answer-book contains 30 pages (including title page) and are properly serialised as soon as you receive it.
 (iii) Question/s attempted after leaving blank page/s in the answer-book would not be evaluated.
 (iv) All Parts are compulsory.
 (v) Question paper will comprise of 4 Parts A, B, C and D.
 (vi) Part-A comprises of 10 questions. All questions carry 1 mark.
 (vii) Part-B comprises of 10 questions. All questions carry 3 marks. Answer to each question should be in about 35-40 words.
 (viii) Part-C comprises of 10 questions. All questions carry 5 marks. Attempt any 7 questions. Answer to each question should be in about 100-150 words.
 (ix) Part-D There will be one question of map that carries 15 marks (10 marks for showing 5 places and 5 marks for explanation of those places to be written in 20 to 25 words) with 100% internal choice.
 (x) Attach the map of Panjab with the answer-book.

Part-A

1. What was Punjab known as in the Medieval Period ?
2. Who was Prithia ?
3. Which Shikh Guru's son was Baba Mohri ji ?
4. When was Guru Arjun Dev ji Martyred ?
5. When did Zakriya Khan become Subedar of Lahore ?
6. Who was the Last King of Punjab ?
7. Where was the Vadda (big) Ghallughara happened ?
8. There are ..... Doabs in Punjab. (Fill in the blank)
9. The childhood name of Banda Singh Bahadur was Ramdev. (True/False)
10. Which was the central organization of Sikh Misals ?
 (a) Rakhi System (b) Jagirdari (c) Gurmata (d) Misal 1×10=10

Part-B

11. Why is Punjab known as the "Gateway of India" ?
12. Write a note on "Harimandir Sahib".

13. Write a note on "Manji System".
14. Write a note on "Bachittar Natak".
15. What were the views of Guru Nanak Dev Ji about God?
16. What do you know about "Rakhi system"?
17. Write down the Policy of Maharaja Ranjit Singh about Sikh Misals.
18. What were the main conditions of "Treaty of Amritsar"?
19. What were the consequences of "Second Anglo Sikh war"?
20. What was the condition of women in the Mughal Period? 3×10=30

Part-C

Note : Attempt any seven questions.

21. How did the rivers of Punjab influence its History?
22. What do you know about Vars of Bhai Gurdas?
23. Mention five main causes for the Martyrdom of Guru Arjan Dev Ji.
24. What were the causes of final failure of Banda Singh Bahadur?
25. Write a note on Zafarnama.
26. Who was Nadarshah? What was the effect of his invasion on the Punjab?
27. Write a note about Prevalent education in Punjab under the Mughals.
28. Mention any five features of the Military administration of Dal Khalsa.
29. Write a note on Tri-Partite treaty.
30. What was the Ranjit Singh's attitude towards his people? 5×7=35

Part-D

31. (a) On the given map of Punjab show any five places of the battles of Shri Guru Govind Singh Ji. 2×5=10
  - (b) Explain these places in about 20-25 words. 5
- or
- (a) On the given map of Punjab show any five places of the battles of Maharaja Ranjit Singh. 5×2=10
  - (b) Explain these places in about 20-25 words. 5
- (For blind candidates in lieu of Q. No. 31)*
- (a) What do you know about the early life of Guru Gobind Singh Ji? 10
  - (b) Give a brief account of the Post Khalsa battles of Guru Gobind Singh Ji. 5
- or
- (a) What do you know about the early career of Banda Singh Bahadur? 10
  - (b) What were the causes of the early successes of Banda Singh Bahadur? 5